

THEODORUS Mopsuestenus (ca 350 † 428)

COMMENTARII IN EVANGELIUM MATTHAEI FRAGMENTUM

- 855 Cap. I, 18 [...] "Ὡσπερ γὰρ κοινωνόν ἐστι Πατρὶ τε καὶ Υἱῷ εἰς τὴν PG 66, 705
τοῦ παντός δημιουργίαν, οὕτω καὶ τὸ ἐκ τῆς Παρθένου τοῦ Σωτῆρος σῶμα
κατεσκευάσα.

EX LIBRIS DE INCARNATIONE FILII DEI FRAGMENTUM

- 856 Ex Lib. XV. "Ὅταν τοίνυν ἐρωτῶσιν, ἀνθρωποτόκος ἢ θεοτόκος ἡ Μα- PG 66, 992
ρία, λεγέσθω παρ' ἡμῶν ἀμφότερα· τὸ μὲν γὰρ τῇ φύσει τοῦ πράγματος,
τὸ δὲ τῇ ἀναφορᾷ. Ἀνθρωποτόκος μὲν γὰρ τῇ φύσει, ἐπεὶ περ ἄνθρωπος ἦν
ὁ ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς Μαρίας, ὡς καὶ προῆλθεν ἐκεῖθεν· θεοτόκος δέ, ἐπεὶ περ
Θεὸς ἦν ἐν τῷ τεχθέντι ἀνθρώπῳ, οὐκ ἐν αὐτῷ περιγραφόμενος κατὰ τὴν
φύσιν, ἐν αὐτῷ δὲ ὢν κατὰ τὴν σχέσιν τῆς γνώμης.

- 855 Cap. I, 18 [...] Quemadmodum enim Patri et Filio cooperatus PG 66, 706
est Spiritus sanctus in creatione mundi, ita et Salvatoris corpus ex
Virgine matre ipse aptavit et construxit.

- 856 Ex lib. XV. Cum igitur interrogant, an sit Maria ἀνθρωποτόκος PG 66, 991
ἢ Θεοτόκος, id est *hominipara an Deipara*, dicatur a nobis utrumque;
illud quidem natura rei, hoc vero relatione. Hominipara quidem na-
tura, quandoquidem homo erat qui in ventre Mariae fuit, et ex eo
prodivit; Deipara vero, quia Deus erat in homine quem peperit, non
circumscribitur secundum naturam, sed in ipso existens secundum
habitudinem voluntatis.¹

EX LIBRIS CONTRA APOLLINARIUM

- 857 Quomodo igitur tu, cui super omnes maxime decet mentium re- PG 66, 993
gimen, illum qui ex Virgine natus est, Deum esse, et ex Deo consub-
stantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui imputare
illius creationem nos iubes? Sed quis est Deus ex Deo, et consubstan-
tialis Patri? Is idem qui ex Virgine natus erat, o mirandum! Et qui
per Spiritum sanctum secundum divinas Scripturas plasmatus est,

¹ Resonat hic doctrina ambigua Theodori de unitate personae in Christo
(cf. PG 66, 981), sed clare profitetur virginitas Mariae.

et confictionem in muliebri accepit ventre? Inerat forsitan, quia mox quam plasmatus est, et ut templum Dei esset accepit: non tamen existimandum nobis est Deum de Virgine natum esse: nisi forte idem existimandum nobis est, et quod natum est, et quod est in nato templo, et qui in templo est Deus Verbum: non tamen nec secundum tuam vocem pronuntiandum est, omnino ex Virgine Deum natum esse, et ex Deo consubstantialem Patri. Nam si non homo est, sicut dicis, assumptus, qui natus est ex Virgine, Deus vero incarnatus, quomodo qui natus est, Deus ex Deo, et consubstantialis dicetur Patri, carne non potente hanc vocem suscipere? Nam est quidem dementia, Deum ex Virgine natum esse dicere. Hoc enim nihil aliud est, quam ex semine eum dicere David de substantia Virginis genitum, et in ipsa plasmatum, quia quod ex semine David et de substantia Virginis est, in materno ventre constitit, et sancti Spiritus plasmatum virtute, natum fuisse dicimus de Virgine. Ut autem aliquis ex hoc concedat dicere ipsis, quod Deus ex Deo et consubstantialis Patri natus est ex Virgine, eo quod est in templo nato, sed non per se natus est Deus Verbum, incarnatus vero, sicut dicit iste sapiens. Si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, Deus ex Deo, et consubstantialis Patri est, necesse est hoc et carnem dicere. Quod si non ideo caro est, quoniam nec Deus ex Deo, nec consubstantialis Patri, sed ex semine David, et consubstantialis ei, cuius semen est, et non id

*994 * quod natum est ex Virgine, Deus est ex Deo, et consubstantialis Patri: nisi forte par nati, prout ipse in inferioribus partem Christi nominat deitatem, sed non divina natura ex Virgine nata est. Natus autem est ex Virgine qui ex substantia virginis constat, non Deus Verbum ex Maria natus est. Natus autem est ex Maria qui ex semine est David. Non Deus Verbum ex muliere natus est, sed natus ex muliere, qui virtute sancti Spiritus plasmatus est in ea. Non ex matre natus, est consubstantialis Patri; sine matre enim est, secundum beati Pauli vocem; ¹ sed qui in posterioribus temporibus in materno ventre sancti Spiritus virtute plasmatus est, utpote sine patre propterea dictus.

PG
66, 997

Ex Lib. III. 'Αλλ' ὁ γε Θεὸς καὶ ἐκ Θεοῦ ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, τῷ μὲν ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντι (ὃ θαυμάσιε!), καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος

858

PG
66, 998

Ex lib. III. Sed Deus et ex Deo, consubstantialis Patri inerat (o admirande!) in genito ex Virgine, et ab Spiritu sancto secundum

858

¹ Hebr. VII, 3.

κατὰ τὰς θείας ἀναπλασθέντι Γραφάς, καὶ τὴν γε σύστασιν ἐπὶ τῆς γυναι-
κείας δεξαμένῳ γαστρὸς, ἐνῆν ὡς εἰκός· ἐπειδὴ ἅμα τῷ διαπλασθῆναι, καὶ
τὸ εἶναι ναὸς Θεοῦ εἰλήφει· οὐ μὴν τὸν Θεὸν γεγενῆσθαι ἡγγέτεον ἡμῖν ἐκ
τῆς Παρθένου· εἰ μὴ ἄρα ταῦτόν ἡγγέτεον ἡμῖν τό τε γεννηθὲν καὶ τὸ ἐν τῷ
γεννηθέντι, τὸν ναόν, καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ Θεὸν Λόγον· οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὴν
σὴν φωνὴν ἀποφαντέον πάντῃ τὸν ἐκ τῆς Παρθένου γεννηθέντα Θεὸν εἶναι
ἐκ Θεοῦ, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, τῆς σαρκὸς οὐ δυναμένης αὐτήν προσίε-
σθαι τὴν φωνήν· ἔστι μὲν γὰρ ἀνόητον, τὸ τὸν Θεὸν ἐκ τῆς Παρθένου γεγε-
νησθαι λέγειν. Τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἐκ σπέρματος αὐτὸν λέγειν
Δαβίδ, ἐκ τῆς οὐσίας τῆς Παρθένου τετεγμένον, καὶ ἐν αὐτῇ διαπεπλασμέ-
νον· ἐπεὶ γε τὸ ἐκ σπέρματος Δαβίδ, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς Παρθένου συστάν
ἐν τῇ μητρίᾳ γαστρί, καὶ τῇ τοῦ ἁγίου Πνεύματος διαπλασθὲν δυνάμει,
γεγενῆσθαι φαμέν ἐκ τῆς Παρθένου.

Scripturas formato, et in ventre muliebri concreto, ut par erat, post-
quam simul et formatus est, accepit ut esset templum Dei; non tamen
existimandum est nobis genitum esse Deum ex Virgine, nisi putan-
dum est nobis, idem esse genitum, et quod est in genito, templum
et Verbum quod est in templo: neque, ut tu loqueris, dicendum no-
bis est ullo modo, genitum ex Virgine Deum esse ex Deo, consubstan-
tialem Patri. Si enim non est homo, ut dicis, assumptus, qui ex Vir-
gine natus est; Deus autem incarnatus est, quomodo genitus, Deus
ex Deo et consubstantialis Patri dicetur, cum caro non possit hanc
vocem admittere? Est enim fatuum dicere, esse Deum ex Virgine
genitum. Hoc enim nihil aliud est, quam dicere Deum esse ex semine
David, et ex substantia Virginis concretum est in materno utero, et
virtute Spiritus sancti formatum, ex Virgine factum esse dicimus.¹

S. AUGUSTINUS A. (354 † 430)

DE DIVERSIS QUÆSTIONIBUS LXXXIII (388/395)

- 859 XI. Deus cum liberat, non partem aliquam liberat; sed totum
liberat, quod forte in periculo est. Sapientia ergo et Virtus Dei,
qui dicitur unigenitus Filius, homine suscepto liberationem hominis
indicavit. Hominis autem liberatio in utroque sexu debuit appa-
rere. Ergo, quia virum oportebat suscipere, qui sexus honorabilior
est, consequens erat ut feminei sexus liberatio hinc appareret, quod
ille vir de femina natus est.

PL
40, 14

¹ Et hic resonat ambigua doctrina de unica persona in Christo.